

DELAVCI NA POTI MED TOPOLI

Ko smo se priselili v mesto, na griček Grčna, je bila naša cesta podobna blatnemu kolovozu, ki so jo teptali, razrivali, širili in podirali kamioni, ki so vozili material za gradnjo »individualnih hiš«. Vsake toliko so jo posipali z gramozom, ki je kmalu izginil v ilovici. Ob suši je bila v prahu, ob dežju pa v blatu, čevlji so bili vedno umazani. »Cesta« se je na južni strani strmo spustila po griču in se nadaljevala do Kidričeve ulice skozi nasad topolov, ki so rasli od mostička čez Koren do Kidričeve in proti jugu ob Kornu. Teren je bil močvirnat, kakor celo območje, na katerem se je zidalo novo mesto. Prav zato so tu posadili topole. Pot ki je prečila to močvirje, je bila samotna, le na začetku in koncu sta brleli lučki. Na koncu Kidričeve je bil velik prazen prostor, nasut z gramozom. Tu se je vsako leto ustavil »ringelšpilj« ali drug »cirkus«, ki je ponujal zabavo otrokom na preprostih avtomatih.

Po njej smo otroci z Grčne in Gortanove ter Streliške hodili v šolo in domov ob raznih urah.

Po njej so hodili na delo in se vračali domov tudi delavci gradbenega podjetja, ki so sami ali s svojimi družinami stanovali v treh vrstah barak pod Grčno ob Kornu. V teh barakah so bili delavci iz različnih krajev, predvsem iz Bosne, Makedonije, Kosova in Srbije, pa tudi naši delavci iz drugih krajev Slovenije. Ob sobotah in nedeljah so na ves glas navijali, rekli smo, »bosansko« muziko, ali cigu migu, in stekali tepihe, prali, čistili kolesa in motorje, kasneje tudi avtomobile. Ženske so prale na roke v skupni pralnici, izven naselja pa jih na začetku ni bilo videti. Mislim, da so na začetku bile tudi umivalnice in stranišča skupna. Bilo je veliko otrok, njihovo igro je bilo videti in slišati od daleč. Ob njihovih praznikih so se vrteli ražnji, glasba je bila takrat še posebno glasna pozno v noč. Kasneje so si družine v barakah uredile stanovanja z lastno kopalnico in straniščem. Pripeljali so tudi prve pralne stroje. Vsi smo se veselili napredka. Dobro bi bilo, da bi sami stanovalci povedali, kako je bilo.

Na poti med topoli, ki ji ni bilo mogoče reči cesta (je pa bila edina povezava, sem srečevala moške in fante v delavskih ali običajnih oblekah, ki so se čudno obnašali. Med sabo so glasno debatirali v neznanem jeziku, se smejali, hkrati pa me sumljivo ogledovali in me ogovarjali, za mano so žvižgali in dajali pripombe. Bilo me je zelo strah in neprijetno, saj tega pri 12, 13 letih nisem bila vajena. Hudo mi je bilo posebno zvečer. Po temi sem kar tekla. Luč na koncu je bila navadna žarnica, ki je svetila v oči, tako, da ničesar nisi videl, na sredi poti pa je bila tema in si videl le silhuete. Šla sem po nasprotni strani poti, če sem opazila, da se mi kdo bliža. Nekateri so bili zelo predrzni in so stegovali roke proti meni, ko sem šla mimo. Brez sramu so šli na malo potrebo ob cesti, nosove pa so si brisali, tako, da so se useknili s prsti in zagnali šmrkelj na tla. Med njimi so bili čisto mladi fantje, ki so se mi smilili, saj so morali na delo tako daleč od doma. Pozimi so zmrzovali, saj niso bili dovolj tople oblečeni in obuti. Poleti so ob nedeljah popoldne šli v mesto »naštimitani« - vedno so imeli bele srajce in temne hlače - in običajno z japonkami na nogah. Vedno sem se spraševala, kako si lahko operejo in posušijo svoje bele srajce in črne hlače – povsod je bil prah, za pranje pa so imeli skupno pralnico, oprano pa je viselo na vrvcih med barakami. Ne vem zakaj, a dežnika niso uporabljali, prav tako tudi kape (razen delavske) ali klobuka ne. Po dežju so enako hitro hodili, le da s sklonjeno glavo. Hoja po tej poti je bila vedno podvig, tudi podnevi, ker nikdar nisi vedel kaj te čaka in to ni bilo prijetno.

Med temi delavci je bil tudi zidar Jusuf iz Makedonije. Še danes ga imam pred očmi: manjši čokat mož, okroglega širokega obraza, črnih las, roke bele od malte. Tisto poletje nam je vzdal okna. Bila so »moderna« velika dvojna okna, ki jih je najprej vstavil in pritrdil z lesenimi zatiči. Mogoče je imel kakega pomočnika, da mu je pomagal nerodna in težka okna dvigniti v okensko odprtino. V hiši, ki praktično ni bila zaprta, je neke noči spala sama mama, na »štrmacu«, vrženem na tla. Vhodna vrata so bila sicer nataknjena na tečaje, ostale odprtine so bile le provizorično založene z deskami. Kmalu po polnoči je začelo močno neurje, z divjo burjo in dežjem. Jusuf je sredi neurja priteknel do hiše in pod oknom klical mamo. »Gospođo, gospođo!« Zelo se je prestrašila, saj ni razumela kaj hoče in je seveda mislila na najslabše. Končno ga je razumela: opozoril jo je, naj se umakne od okna, da ne bi okenski okvir slučajno padel nanjo in jo ubil. Večkrat se s hvaležnostjo spomnimo na Jusufa, ki je imel svojo družino nekje ob Ohridskem jezeru. Njegova skrb nas je zelo ganila.

O teh delavcih, ki so res gradili Novo Gorico, bi lahko ogromno povedali. Marsikdo izmed njih, posebno tisti z družino, si je v mestu ali v svojem domačem kraju zgradil hišo. Nekateri so dobili delavska družinska stanovanja. Kljub vsemu je to delavsko naselje dolgo živelo in se dolgo praznilo. Šele, ko so v Novi Gorici zgradili delavski dom, so vse delavce preselili v ta blok in po nekaj letih barake podrli. Sedaj so na tem mestu nove hiše - dvojčki in privatna hiša. Topolov in poti med topoli pa ni več, vse je žal pozidano...